

**Gimnazjum
im Adama Mickiewicza
w Białej Rawskiej**

Patrycja Szewczyk

***Święta, tradycje i obyczaje
kultywowane w okolicach
Białej Rawskiej***

Biała Rawska 2011

Święta, tradycje i obyczaje

W każdym regionie Polski ludzie inaczej obchodzą święta. Z pokolenia na pokolenie przekazywane są obyczaje i tradycje (poglądy, wierzenia, sposoby myślenia i zachowania, normy społeczne). W moim najbliższym otoczeniu wiele z tych poglądów przetrwało i są kultywowane do dziś, choć niektóre z nich w formie żartobliwej. Dowiadując się z różnych źródeł o nich, chciałabym przybliżyć niektóre. Większość tradycji nadal jest obecna w moim życiu, ale niektóre uległy zmianie bądź zostały zapomniane. Poniżej zostały opisane główne obrzędy i święta czyli:

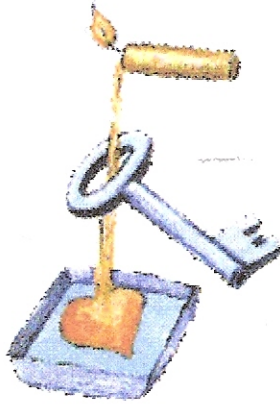

Andrzejki przypadają na noc z 29 na 30 listopada czyli, w wigilię św. Andrzeja. Według dawnych wierzeń ta noc miała moc magiczną, uchylającą wrota do nieznannej przyszłości. Panny wróżyły sobie, chcąc dowiedzieć się, czy wyjdą za mąż. Oto niektóre z wróżb andrzejkowych:

Wrózenie z wosku, lanie wosku

Najbardziej magiczną, widowiskową i lubianą wróżbą w andrzejkowy wieczor było i jest lanie wosku i odczytywanie przyszłości z zakrzepłych w zimnej wodzie kształtów figurek lub cieni, jakie rzucają. Pierwotnie wylewano ołów lub cynę, roztopione na łyżce nad ogniem świecy czy kuchennym żarem. Uważano, iż do tego celu najlepiej służyć mogą odłamki z ram kościelnych okien lub witraży, dopatrując się w nich symbolu trwałego związku. Stopione surowce wylewano ostrożnie na zimną wodę przez otwór w główce klucza, symbolizujący otwarcie bram czasu. Z ostrożności przed poparzeniem starano się używać klucza dużych rozmiarów, bacząc przy tym, by wykonany był z mosiądzu albo innego metalu koloru złotego (nie ze srebra, które odstrasza duchy, ani metali o srebrzystym kolorze). Z kształtów cienia obracanej w ręku figurki starano się odczytać zaklęte w cieniu symbole, na podstawie których prognozować można było co przyniesie kolejny rok.

Karteczki z imionami

Na niewielkich jednej wielkości karteczkach wypisywano dla dziewcząt imiona chłopców, dla chłopów imiona żeńskie. Karteczki ciasno składano lub zwijano i w noc andrzejkową wkładano pod poduszkę, a po przebudzeniu, nie patrząc, wylosowywano spod niej jedną karteczkę. W ten sposób podobno można poznać imię wybranki lub wybranka serca.

Przestawianie bucików

Panny, chcąc wywróżyć sobie czas zamążpójścia, zdejmowały po jednym buciku, koniecznie z lewej nogi i w najodleglejszym od progu miejscu ustawiały je w szeregu tak, aby nosek kolejnego dotykał pięty poprzednika. Najlepiej, gdy pierwszego ustawienia bucików losowo dokona postronna osoba. Następnie ostatni bucik przesuwany był na pierwszą pozycję, przed niego wędrował bucik przedostatni, później poprzedzający, aż do pierwszego, z zachowaniem kolejności. Bucik, który pierwszy dotknął progu wróżył swej właścicielce przekroczenie stanu panińskiego i zamążpójście przed innymi pannami..

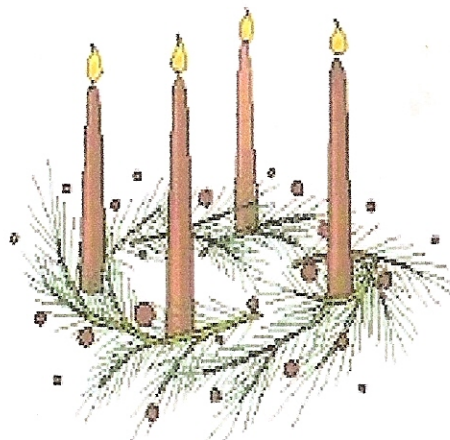

Adwent to czas radosnego oczekiwania na przyjście Jezusa. Zaczyna się w niedzielę po uroczystości Chrystusa Króla, czyli między 29 listopada a 3 grudnia.

Trwa on od 23 do 28 dni, z których cztery zawsze są niedzielami. Adwent kończy się wigilią Bożego Narodzenia, która niekiedy zbiega się z czwartą niedzielą Adwentu.

Adwent rozpoczyna się od pierwszych nieszporów pierwszej niedzieli Adwentu, a kończy się pierwszymi nieszporami Bożego Narodzenia. Pierwsza niedziela Adwentu zawsze rozpoczyna nowy rok liturgiczny w Kościele. W tym okresie, z wyjątkiem niedziel i innych uroczystości, można odprawić mszę św. którą nazywamy roratami.

Są to msze adwentowe odprawiane przed wschodem Słońca, podkreślają wyjątkowość tego okresu.

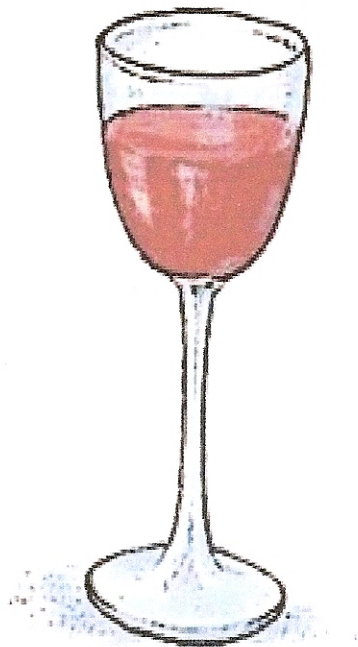

Boże Narodzenie, święto pełne uroku, zwłaszcza gdy jest białe i śnieżne. Obchodzone 25 grudnia jest raczej symboliczną datą upamiętniającą narodziny Jezusa. Poprzedza je czterotygodniowy Adwent zakończony Wigilią i Pasterką. Obchodzone były hucznie i wesoło, z czasem zaczęła towarzyszyć im nutka zadumy i refleksji na temat życia jako ziemskiej pielgrzymki w drodze do zbawienia. Ilość potraw i ich różnorodność zależały od stanu społecznego rodziny. W bogatych dworach potraw było dwanaście, przy czym wszystkie podane to rodzaje ryb liczone były jako jedna potrawa. W dworach szlacheckich liczba wahała się od siedmiu do dziewięciu. W chłopskich chatach było skromniej. Liczby 7, 9, 12 miały swoją symbolikę - siedem dni tygodnia, dziewięć anielskich chórów, dwunastu apostołów. Jednym z ważniejszych symboli Świąt Bożego Narodzenia była choinka. Wnoszono ją do domu i zdobiono. Początkowo zdobiły ją symboliczne i skromne drobiazgi, wykonywane w domu w dużej mierze przez dzieci.

Ozdoby wykonywano ze słomy, barwionych opłatków, kolorowych bibulek, złożonych i srebrzonych orzechów, wydmuszek po jajkach, suchych owoców owijanych w sreberka. Zawieszano również ozdoby wypiekane z ciasta, kolorowe pierniczki. W noc Bożego Narodzenia szło się na pasterkę. Udział w tej szczególnej Eucharystii dla całych rodzin jest najważniejszym elementem świętowania dnia przyjścia Jezusa na świat. Z drugim dniem świąt Bożego Narodzenia (od dnia św. Szczepana) rozpoczynał się okres "jasełek". Trwał on przez wieki do uroczystości Matki Bożej Gromnicznej (2.II). Dziś drugi dzień świąt Bożego Narodzenia. Tego dnia Kościół katolicki wspomina też św. Szczepana, pierwszego męczennika za wiarę chrześcijańską.

Nowy Rok – święto przypadające 1 stycznia każdego roku. W powszechnie przyjętym zwyczaju obchodzenie święta należy rozpocząć od otworzenia butelki wina o północy z dnia 31 grudnia na 1 stycznia następnego roku. Dzień poprzedzający Nowy Rok nosi w polskiej tradycji miano Sylwestra. W tym dniu mile były i są widziane bale i tańce. Kiedyś tylko ludzie zamożni mogli pozwolić na taką rozrywkę.

Objawienie Pańskie - jest

to chrześcijańskie święto mające uczcić objawienie się Boga człowiekowi, obecność Boga w historii człowieka, a także uzdolnienie człowieka do rozumowego poznania Boga. Symbolem święta jest historia, według której Mędrcy ze Wschodu przybyli do Betlejem aby oddać pokłon Jezusowi. Poświęcanym kadzidłem, którym była żywica z jałowca, okadzano domy i obejście, co miało znaczenie symbolicznego zabezpieczenia go przed chorobami i nieszczęściami. W tym samym celu poświęconym złotem dotykano całej szyi. Po uroczystym obiedzie podawano ciasto z migdałami. Ten, kto go odnalazł w swoim kawałku, zostawał "królem migdałowym". Upowszechnił się także zwyczaj święcenia kredy, którą zwyczajowo w święto Trzech Króli na drzwiach wejściowych w wielu domach katolickich pisano litery: K+M+B oraz datę bieżącego roku.

***Źusty czwartek**-według chrześcijan*

to święto obchodzone w czwartek poprzedzający Wielki Post. Rozpoczyna ostatni tydzień karnawału, zakończony Środą Popielcową. Tradycją tego dnia jest objadanie się popularnymi pączkami i faworkami. Nikomu nie wypada odmówić słodkości, co poniekąd nawet potrafią zjeść tego dnia kilkanaście pączków. Prawdziwa burza kalorii.

Wielki Post - W kościołach

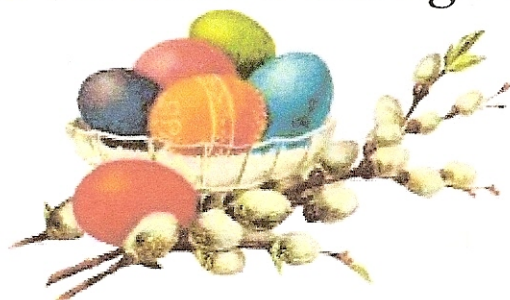
chrześcijańskich czterdziestodniowy okres pokuty przed Wielkanocą. W Kościele Katolickim Wielki Post rozpoczyna się w Środę Popielcową i trwa 40 dni bez niedziel - Niedzieli Palmowej. Wielki Post rozpoczynał się od posypania głów popiołem, rozdania ubogim zapustnych biesiad i schowania do szaf balowych toalet. W czasie postu nie wypadło grać skocznych polek i mazurków. Jeśli już, to smętne dumki i nokturny. W tym okresie nie je się potraw tłustych i mięsnych. Czyli jednym słowem jest to czas pożegnania nie tylko z mięsem, ale ze wszystkimi niepostnymi potrawami i zabawami.

Wielki Tydzień -zaczynający się w

Niedzielę Palmową Wielki Tydzień jest ostatnim przed Wielkanocą. Jego najważniejszą część stanowi Święte Triduum Paschalne - zespół obrzędów i nabożeństw odprawianych w Wielki Czwartek, Wielki Piątek i Wielką Sobotę. Okres ten od wieków jest dla wiernych czasem skupienia, modlitwy, postów, pokuty i nawrócenia oraz składania jałmużny na rzecz ubogich, a także odwiedzania obłożnie chorych w domach przez kapłanów. Rozpoczyna go Niedziela Palmowa, a kończą nieszpory Wielkiej Niedzieli.

Poszczególne odłamy chrześcijaństwa wykształciły własną bogatą obrzędowość, związaną z okresem Wielkiego Tygodnia.

Również w tradycji ludowej i regionalnej Wielki Tydzień zachował wiele zwyczajów. Poniedziałek, wtorek i środa Wielkiego Tygodnia były dniami w sposób szczególny poświęconymi pojednaniu.

Był to też czas wielkich porządków i przyozdabiania domów, które jednak należało zakończyć najpóźniej w Wielki Wtorek.

W tradycji katolickiej w Wielką Środę gasi się świece na ołtarzu, kościół staje się domem żałoby. W Wielki Czwartek milkną dzwony, które są zastępowane przez kołatki.

Najważniejszym okresem roku liturgicznego i Wielkiego Tygodnia jest Triduum Paschalne. Obejmuje ono czas od wieczornej mszy w Wielki Czwartek i trwa do nieszporów w Niedzielę Zmartwychwstania.

W Wielki Czwartek biskupi i królowie polscy obmywali nogi dwunastu biedakom na znak pokory i równości wobec Boga. Obrzęd ten - odprawiany na pamiątkę obmycia nóg apostołom przez Chrystusa podczas Ostatniej Wieczerzy - znany jest do dziś. Dniem największej żałoby jest Wielki Piątek.

Z ołtarzy znikają wtedy kwiaty i świece, puste są tabernakula, a obrazy z wizerunkiem Chrystusa - zasłonięte. Zachowała się wielowiekowa tradycja odsłaniania w Wielki Piątek w kościelnych nawach Grobów Chrystusa, odwiedzanych tłumnie przez wiernych. Nieodłącznym elementem Wielkiego Tygodnia tradycyjnie pozostają kościelne widowiska pasyjne. Przedstawienia przypominają najważniejsze biblijne wydarzenia: wjazd Chrystusa do Jerozolimy, Ostatnią Wieczerzę, czuwanie w Ogrójcu, zdradę Judasza, sąd nad Jezusem, a wreszcieniesienie krzyża i śmierć.

Niedziela Wielkanocna (nazywana też Wielką Niedzielą, Niedzielą Zmartwychwstania Pańskiego, I niedzielą wielkanocną) to pierwszy dzień świąt wielkanocnych.

Jest to również ostatni dzień Triduum Paschalne, liczonego według kalendarza żydowskiego od wieczora Wielkiego Czwartku do wieczornych nieszporów w Niedzielę. Śmingus Dyngus zwany też lanym poniedziałkiem to poniedziałek po Niedzieli Wielkanocnej. Najbardziej znanym i do dziś kultywowanym zwyczajem jest oczywiście oblewanie się wodą wywodzące się ze słowiańskich obyczajów. W niektórych regionach istnieje też zwyczaj smagania się witkami z gałązek. Inne zwyczaje to np. procesje, dziady śmigustne czy krakowski Emaus.

Nabożeństwo Majowe

(zwane potocznie majówką) –nabożeństwo odprawiane w maju w Kościele katolickim ku czci Matki Bożej, podczas którego odmawia się lub odśpiewuje Litanię Loretańską oraz modlitwę Pod Twoją Obronę.

Dożynki - największe w roku święto gospodarskie rolników będące ukoronowaniem ich całorocznego trudu, obchodzone po zakończeniu wszystkich najważniejszych prac polowych i zebraniu plonów, a głównie plonu zbóż.

Dawnej zwane również Wieńcowem (od najważniejszego ich symbolu wieńca ze zbóż i kwiatów) lub Okrężnem (od starodawnego obyczaju jesiennego obchodzenia, lub objeżdżania, czyli okrążania pól po spręcie zboża). Była to zabawa, poczęstunek i tańce - w nagrodę za dobrze wykonaną pracę przy żniwach i zebrane plony. Żniwa były bowiem uwieńczeniem wielkiego gospodarskiego trudu, od efektów którego, od ilości i jakości zbiorów, zależała ludzka egzystencja.

Pieśni śpiewane przez idących z wieńcem żniwiarzy mówiły o ich trudzie i o plonie, wyrażały także troskę o przyszłe urodzaje i życzenia przyszłych dobrych plonów oraz nadzieję na zasłużony poczęstunek i zabawę.

Gospodarz dożynek - którym najczęściej bywał dziedzic - z szacunkiem przyjmował wieniec od przodownicy, osobiście wnosił go do domu i ustawiał na stole, po czym prosił przodownicę do tańca. Następnie prowadził wszystkich do stołów, ustawionych na dziedzińcu lub w stodole i częstował ich dobrym jedzeniem i napitkiem. Po uczcie rozpoczynały się tańce, trwające nieraz do późnych godzin nocnych.

